

SVETA GLAZBA – PJEVANA MOLITVA CRKVE

Već od prvotnih civilizacija, preko antičkoga učenja o glazbenom etosu pa sve do današnjega općenitoga iskustva, može se jednostavno uočiti činjenica da pjevanje i glazba izražavaju ljudske osjećaje, a kad smo u sferi vjere, onda bi ona trebala izražavati i vjerske osjećaje koji sežu duboko u ljudsko srce i zato sv. Pavao apostol kaže kršćanima u Ef 5, 19: »Pjevajte Gospodinu u svom srcu i slavite ga«. Sv. Jeronim u komentaru poslanice Efežanima potiče kršćane da pjevaju više dušom i srcem nego glasom. Tertulijan spominje prinošenje duhovne žrtve Bogu preko pjevanja himana i psalama.

Govorenje i pjevanje dva su znaka, dva bitno različita načina izražavanja. Kad se koristimo svojim govorom, priopćavamo pojmove koji imaju praktičnu svrhu za komunikaciju, sporazumijevanje itd. Međutim, pjevanje nadilazi govor, zaodjene ga u melodijske i ritmičke nijanse koje dižu obični govor u višu sferu. Pjevanje ide u red pjesništva i kao takvo spada u red darovanoga. Poput pjesništva, i pjevanje je poruka za sebe, zasebna stvarnost. U pjevanju, kao i u lirici, nije riječ toliko o govoru koliko o djelovanju. To nam potvrđuje činjenica da i kad

ne razumijemo neki tekst kod pjevanja, preko glazbe možemo naslutiti o čemu je riječ i to nas dira, budi osjećaje i misli. Iz toga proizlazi za kršćansku glazbu golema odgovornost prema svetomu, prema kršćanskoj simbolici, prema molitvi, pohvali i veličanju Gospodina. Svi ti elementi moraju doći do izražaja preko glazbe, počevši od teksta do melodije, ritma, harmonije, kolorita i konačno do izvedbe. Općenito je prihvaćena antropološka činjenica da zajedničko pjevanje, muziciranje, učvršćuje jedinstvo skupine, zajednice. Od prvih početaka kršćanske vjere pa sve do danas pjevanje je bilo važan dio kršćanskih slavlja i okupljanja, bilo kod euharistije ili drugih pobožnosti. Pjevalo se i u katakombama, pjevalo se za vrijeme progona, pjevalo se u vrijeme velikih ratova, prirodnih nepogoda, teških stradanja ljudskoga roda. Kršćanska pjesma bila je uvijek okrpja kršćanskoj vjeri i budila vjeru, ufanje i ljubav u Svemogućega. Ona je bila, jednostavno rečeno, pjevana molitva vjernika, kršćana. Psalmi su bili propisana pjesmarica prvih kršćana koja je bila obvezatna za širenje ispravnih osjećaja vjere kod Kristovih učenika.

Pjevalo ih se u svagdašnjem životu, prije jela, poslije jela, prije spavanja, na sprovodima, na sastancima i zajedničkoj euharistiji. Zato i sv. Pavao poziva kršćane u svojim poslanicama: »Razgovarajte među sobom psalmima, hvalospjevima i duhovnim pjesmama! Pjevajte i slavite Gospodina u svom srcu!« (Ef 5, 19); »U svakoj se mudrosti poučavajte i razumijte! Psalmima, hvalospjevima, pjesmama duhovnim od srca pjevajte hvalu Bogu!« (Kol 3, 16). Tu je istaknuta i katehetska uloga psalama i glazbe u životu kršćana.

Sv. Ambrozije napose hvali psalme u svojem predgovoru na komentare psalama i to ovim riječima: »Psalmi su blagoslov naroda, slava Božja, pohvala naroda, pohvala svega, jezik sastanaka, glas Crkve, slatki tonovi, ispovijedanje vjere, pobožnost puna poštovanja, radost slobode, zov sreće, jeka blaženstva« (AMBROZIJE, Praefatio, u: Enarrationes in XII Psalmos Davidicos; PL 14, 968).

Sv. Augustin u svojem djelu Sermo, 33, 1; PL 38, 207 govori da je pjevanje, napose psalama, svojstvo onima koji su zaljubljeni (»Cantare autem et psallere, negotium esse solet amantium«). Svetost kršćanske glazbe u prvom redu potječe od svetosti biblijskih tekstova, a na prvom su mjestu već spomenuti psalmi i biblijski hvalospjevi. Iz njih je izrasla i gregorijanska melodija koja je utjelovila pobožnost srednjega vijeka i postala simbol kršćanske glazbene duhovnosti i prepoznatljivosti. Unatoč mnogim dekadencijama svete glazbe tijekom povijesti gregorijansko pjevanje bilo je i ostalo uvijek nezaobilazni uzor pjevanja kao molitve, pjevanja kao mistike i pjevanja kao biblijske pobožnosti. Mnoge će vrste kršćanske glazbe učiti tu molitvenu dimenziju glazbe od gregorijanike. Stoga se nije uzalud naglašavalo da je gregorijansko pjevanje najbolja škola svete glazbe. Tu se uči odnos prema svetomu tekstu, odnos prema liturgiji, liturgijskomu vremenu i liturgijskomu slavlju.

Papa Pio X. rekao je u svojem Motupropriju – Tra le sollecitudini: »Gregorijansko pjevanje najviši je oblik pjevane molitve; ali interpretacija gregorijanskoga pjevanja ne trpi osrednjost, odnosno površnost i nema punu duhovnu vrijednost ako istovremeno nema i punu glazbenu vrijednost.«

Kršćanskoj liturgiji potrebna je pjesnička dimenzija koja se ponajprije ostvaruje preko glazbe i pjevanja. Ona joj je potrebna da se potvrdi kao simboličko djelovanje. Darovanost i neusljenost koje nalazimo u pjevanju simbolički označuju dobrovoljnost i slobodu Božjega pokretačkoga zahvata, liturgijskoga sastanka, poziva milosti, hvaljenja i zahvaljivanja, ukratko: svih temeljnih vrijednota liturgije.

Uzor kršćanskoga pjesništva upravo su psalmi, hvalospjevi i ispjevani himni – biseri kršćanskoga pjesništva. Psalmi su odgovor naroda Saveza na Božje zahvate u njegovu povijest. U njima nalazimo izražaj svih temeljnih raspoloženja čovjeka suočena sa svijetom u očekivanju kraljevstva: težnje i pobunu, rat i mir, trpljenje i radost, pravdu i nepravdu, prošnju i zahvaljivanje, ljubav i mržnju, klanjanje i nadu. Možda su ljudske stvarnosti o kojima govore psalamske riječi i slike danas drukčije, ali smisao

koji one daju našem postojanju ostao je isti, pod uvjetom da se ne zaustavljamo na prolaznim događajima ili stvarima koje oni spominju, već da pomoću pjesničkih i proročkih psalamskih slika dohvatimo u sebi danas prisutno otajstvo spasenja. U liturgiji psalmi često poprimaju kristološko tumačenje. Ponekad je to samo uključno, a ponekad izričito. S jedne strane, čovjek koji se bori i trpi, vjeruje i nada se, vapi i zahvaljuje, jest sam Sin Čovječji u kojem se nalazi cijelo čovječanstvo. S druge strane, uskrsnuo Krist, koji za nas zagovara kod Oca i koji s nama živi do svršetka vjekova, jest Spasitelj i Gospodin kojemu upravljamo svoje molitve. Mnoge psalamske izraze možemo potpuno shvatiti samo u svjetlu otajstva cjelovitoga Krista.

Kroz sve etape kršćanske povijesti, od samih početaka do danas, kršćanska glazba znala je svoj smjer i svoje određenje unatoč mnogim krizama i traženjima tijekom duge povijesti. Ona, ako već nije mogla biti čista molitva, željela je biti snažna potpora molitvi, sabranosti, otvaranju ljudske duše vječnim vrjednotama. Ona nije tražila publiku, ona je imala publiku po crkvama, kapelama, bazilikama, katedralama, samostanima i svetištima. Ona je uz mnoštvo drugih

kršćanskih gesta i akcija također tražila da što bolje udovolji svojoj bitnoj misiji, a to je probuditi osjećaje vjere, osjećaje Božje tajne i Božje volje i potaknuti vjernike na molitvu, hvalu, prošnju, zahvaljivanje i klanjanje. Upravo zbog toga ona ne može biti posve prepuštena improvizaciji, amaterizmu, nepoznavanju njezine povijesti i uloge u cjelokupnom procesu povijesti spasenja ljudskoga roda. Ona je profinjeni dio naše vjere koja prva osjeti krizu vjere, krizu odnosa prema svetomu i božanskomu. Već u prošlom stoljeću, poslije Drugoga vatikanskoga koncila, počelo se ozbiljno govoriti o krizi i osiromašenju svete glazbe. Nije se posvećivalo mnogo pozornosti od strane nekih crkvenih vodstava toj glazbenoj dekadenciji i to je nažalost, uza sve ostalo, pridonijelo velikomu otpadništvu od vjere, Crkve i, ako nismo slijepi, vidimo da se taj proces nastavlja i danas. Papa Benedikt XVI., kao izvrstan teolog, bio je svjestan toga problema i stoga ćemo završiti njegovim riječima i nekim razmišljanjima, počevši od davne 1985. godine, kad je još bio kardinal. »Sve više dolazi do izražaja uznemirujuće osiromašenje koje se očituje svugdje gdje je «lijepo» zamijenjeno «korisnim». Iskustvo je pokazalo da načelo «pristupačnosti za svakoga» nije učinilo liturgije ni razumljivijima ni otvorenijima, već samo siromašnjijima. «Jednostavna» liturgija nije ona koja je otrcana i jeftina: postoji jedna jednostavnost koja proizlazi iz banalnosti, a postoji i druga, koja se zasniva na duhovnom i povijesnom bogatstvu... Isto tako odbacilo se veličanstvenu crkvenu glazbu u ime «aktivnoga sudjelovanja»...« (Kardinal Joseph Ratzinger, *Entretien sur la foi*, Fayard, 1985).¹ Glede novih glazbenih pokušaja u crkvenoj glazbi i olakoga odbacivanja tradicionalnih forma, papa Benedikt kaže: »Nismo više htjeli njegovati rast i sazrijevanje neče-

¹ <https://biramdobro.com/slavlje-liturgije-teoloske-misli-pape-emeritusa-josepha-ratzingera-benedikta-xvi/>

ga što živi stoljećima, nego po uzoru na modernu industrijsku produkciju stvaramo liturgijske proizvode prema hiru trenutka...« (Predgovor komemorativnomu svesku »Simandron« u čast Klauša Gambera; urednik W. Nyssen, Köln, 1989.).² »Banalizirati svetu liturgiju obilježavajući je trendovskim ili grupnim glazbenim pristupom znači stavljanje trenda vremena u kojem živimo iznad liturgije, koji onda njome upravlja. 'Zar se time ne spuštamo na razinu anarhije i komedije kad svatko radi što hoće i kad dinamika postaje možda čak važnija od sadržaja!' - pita se Papa. Sva je prilika da takvo pomodarstvo vodi banaliziranju svetoga i poistovjećivanju liturgije s bilo kojim drugim društvenim događajem kulturno-zabavnog tipa. Nije li upravo to sekularizacija, u kojoj nema mjesta za sveto, za transcendentno, drugačije?« (Govor

za jubilej katehista, 10. prosinca 2000. u Rimu).³ U Psalmu 57 papa Benedikt nalazi inspiraciju o smislu i neophodnosti pjevanja i glazbe u liturgiji: »Kad čovjek stupi u dodir s Bogom nije više dostatan obični govor. U njegovoj se egzistenciji bude i titraju područja koja sama od sebe postaju pjesmom... ono vlastito čovjeku nije dostatno za ono što se mora izraziti, tako da čovjek poziva cjelokupno stvarjenje da postane pjesma zajedno s raspjevanim čovjekom: Probudi se, dušo moja! Probudi se, harfo i citro! Probudit ću zoru jutarnju! Slavit ću te, Gospodine, među narodima, među pucima pjevat ću tebi: jer do neba je dobrota tvoja, do oblaka vjernost tvoja! Uzvisi se, Bože, nad nebese, slava tvoja nek je nad svom zemljom (Ps 57, 9-11).«⁴

M. Martinjak

² Isto.

³ https://glazba.biskupija-varazdinska.hr/UserDocsImages/dokumenti/2011_Papa_Benedikt_i_liturgijska_glazba.pdf

⁴ Joseph kardinal Ratzinger, *Duh liturgije, temeljna promišljanja*, Mostar-Zagreb, 2001., str. 135.

MISA BREVIS

Misa brevis druga je po redu skladba u okviru projekta Canticum novum koji želi ponuditi skladbe za misni ordinarij ili ono što se naziva »misa« koje će biti po mjeri današnjeg liturgijskog promišljanja i slavlja, prilagođene zahtjevima crkvenih propisa o crkvenoj glazbi. Skladbe su stoga pisane u jednostavnom stilu i primjerene župnim zborovima, čime se želi omogućiti da u liturgiji sudjeluje čitava zajednica. Misa brevis za sole, mješoviti zbor i orgulje sadrži pjevane dijelove mise Gospodine, Smiluj se, Slavu, Svet i Jaganjče Božji.